

بریں خیرخواہ مسدود ساخت۔ جا بجا افواج و توپ خانہ گماشتہ باعتماد و خویش راہ عبور
 بریں خیر اندیش بستہ بودہ چوں این مرید را غیر از ادراک دولت حضور پر نور با هیچکس سر مقابله و پیکار
 نبود و نیست از گذر بہادر و از آب چھیل عبور نموده عازم زمیں بوسی اقدس گشت چنان شنیدہ
 مے شود کہ آن جناب حرمان این ارادت کمیشش و اخلاص پرست از سعادت خاک بوسی ہمایوں
 بجد تر خواستہ اشتعال ناکرہ قتال پیش نہاد و ہمت دارند چوں آن جناب را با چوں من
 ارادت پرست بمقابله و ممانعت پیش آمدن و ہنگامہ حرب و مصاف آراستن عقلاً و نقلاً
 بنجیدہ میزان استحسان نیست۔ لازم کہ از سلوک مسالک عناد و اعتساف اسخواف نموده
 از اقدام بر امرے کہ منتج احتلال احوال خلایق باشد اجتناب و احتراز نمایند و اگر بنا بر توکل
 در لجنہ غرور و استکبار نظر بر کثرت اعوان و بسیاری انصار خواہ نخواہ با فروختن کارزار و گرم
 نمودن بازار پیکار ہمت گمارند۔ فدوی عقیدت سر شست نیز بحکم الفنون و لات تبیح المخطوات
 صرفہ نخواہد کرد۔ پسندیدہ عالم صواب آنست کہ بزرگی را کار فرمودہ بساط کرد و فرود وند، بالفعل
 بصریب ولایت پنجاب کہ در جاگیر آن جناب مقررت مشتافہ چندین خدمت حضور ہمایوں
 را بایں خیر خواہ سراپا اعتقاد گذارند بعد ازاں ہر چہ در مراتب جہاں نامے جلوہ ظہور فرماید شرف
 برود خواہد یافت و پس از ارسال عرضداشت و خدمت محمد فاروق پیشتر توسط نہصت بہ
 فراشتہ از سمو کہ بقاصلہ سد کردہ خیام گردوں احتشام مرتفع ساخت، و دارا شکوہ کہ در حوالی
 وھولتپور معا بر و مسالک نرد و مسدود ساختہ آسبے پیو و باد مے گرفت، بریں حال وقوف
 یافتہ ازاں محال مراجعت نموده بعزیمت اشتعال نواہ حرب و قتال بدیں طرف رسید
 از مسکو والایہ فاصلہ یک کر وہ شاہجہانی نزول نموده، روز دیگر بہ تہیہ مواد پیکار توجہ گماشتہ

متصل طبع نیر جهان تاب افواج بقانون مہرہ فن نبرد مرتب ساخته و بقدم جلاوت
 بمیدان جنگ و عرصہ نام و ننگ خرامیدہ و منتظر و مستعد کارگشتہ قیام نمود اما شاہ منظر تو
 در آن روز بنا بر رعایت سپاہ فیروز می و سنگاہ کہ قطرہ زوہ مسافت و راز سطلہ کردہ بودند بہ
 مصلحت دیگر روز محاربہ را قرار دادہ اصلاً سوار نشد مبارزان نصرت کیش و دلیران صفت
 شکن را تقویت بخشیدہ فرمود کہ فروار و فروری و مردانگی است، مستقر دولت ما ازین مکان
 بغایت بعید مانده باید کہ یک دل و یک رو بر مخالفان تاختہ بفریب تیغ آبدار سررشتہ شام
 دولت بدست آید بفروری و دشمن شکنی در جہاں نام بر آید۔

منظومہ

بکوشید کوشیدن مرد دار رگ جہاں بکوشش کنید استوار
 اگر دست برویم ما راست ملک و گر ما شدیم این دار است ملک

و آن جناب از صبحگاہ تا آخر روز در میدان انتظار بی حرعین بردہ از شدت آفتاب و تعب
 سواری سمیت تصدیح کشید و سپاہش کہ اکثر بر خود سلاح در دست کردہ بودند سپاہ از نبرد
 حرارت مہر کہ در رعایت شدت و کمال حدت سے تافت بجز گرا نیئدہ بے حرب و ضرب
 غنیمت آن چنان کوفتہ و بد بو گشتند کہ سورت تو انانی تن و نیرو سے ول شان شکست افردا
 آن روز یکشنبہ ہفتم رمضان المبارک سن ۱۰۰۰ ہزار و شصت و ہشت ہجری کہ خسرو
 انجم از شادروان خاور با تیغ و سپر بیرون تاختہ در عرصہ پہنا و سپہر اختر چالش گر کردید
 شاہ جم قدر فریدوں فریکان ظفر زیر بان کشیدہ با قراواں کرد و فرود میدان کار جلوہ گر
 گوید۔

منظوم

شاه شد از دولت خسته سوا فادۀ دولت شد از بختیبا

رایت منصور بیاکشید ماه علم سر بریاکشید

گو کبیه چون فلک آراسته ماه علم تا فلک خاسته

و بقانون معرکه تازان و غا، و ذوقتون عالم همجا آراشش کتیبه نصر نصیبه و ترتیب صفوف
ظفر موهن که چل هزار سوار خونریز صفت شکن بود فرماں داد - پنجم سپهر عظمت کارانی
سلطان مراد بخش با افواج خود در میانه قرار گرفت، و فوج میسر و بشهامت و پروری خلف
الصدق سلطنت و دارائی سلطان محمد آراشش یافت، شیخ میرزا پنجهزار مرد مبارز مویز
طرف راست بیاراست، و بهادر خان با پنجهزار سوار و جوان جان سپار طرف چپ را
استوار ساخته و القار خان با ده هزار و لاور صفت در فوج بهراول را بسان البرق قائم
گردانید، و آنحضرت بنفس نفیس با ده هزار جوان بهادر عریضه سنج اجان سپار فوج
قلب رازیت بخشید، توپ خانه که کوه آبنیس بود شعله فشان آتش بار در پیش قول
مرتب گردید، و از آن طرف دار شکوه با فزادان فرو شکوه بر فیل چل کوه قرار گرفته با جنود
انبوه بمیدان خرامید به ترتیب افواج بحر امواج اشارت فرمود، هر سپهر دولت و شرف
سلطان سپهر شکوه با عمده بهادران رستم دل اسفندیار توان رستم خان بهادر و تمامی گزواران
و منصبداران بادشاهی که پانزده هزار سوار خوشنوار بودند فوج میمنه رازیت داد. و خلیل الله
خان با قبا و خان و دیگر منصب داران مغل و کندرام سنگه و برادرش کیرت سنگه که جمله
پانزده هزار تیغ زن نیزه گذار بودند مویز را استحکام بخشید و طرح فوج میمنه

سه (ب) سلطنت + سه (د) داد - (ب) داده + سه (د) کندرام سنگه - (ب) کندرام سنگه +

بسرواری فخرخان کہ پنجہزار جوان ہمراہ داشت، مستحکم گردید و طرح میسرہ را لطفخان با
 پنجہزار دلاور جانباز قائم گردانید و راستہ سال پارام سنگہ و راجہ روپ راج سنگہ
 و داؤد خان باہشت ہزار بہادر جان نشان فرج ہراول چون کوہ ثابت استوار ساخت
 و آبخناب نفیس خود با دوازہ ہزار سوار یک دل و یک جان از ملا زمان خاصہ خود
 قول را استحکام میدکنند بخشید، و توپ خانہ صاعقہ بار بقاعدہ در پیش قول ترتیب
 دادہ، پس از تسویہ صفوت و تعبیه افراج کوس و کرتاسے از ہر دو طرف بفریاد و فغان
 آمدہ غلغلہ فزع اکبر و ہول نفع صور ہنگامہ محشر پدیدار ساخت، با دہ پایان کوہ تن و در زیر
 مبارزان شمشیر زن و گردان صفت شکن از بانگ و خروشش دمامہ و فقیر ہائے کہ تاسے چوں
 بر آتش سیلاب بے تاب و پرفشار آب گشتہ حرکت ہائے غریب واردی عجیب
 لظہور آوردند۔ بہادران ناموس پرست، و دلاوران از نشہ تہور مست از طرفین بالہباب
 ناز حرب و شین ہمت گماشتہ کار نامہ رستمی و کارستان اسفندیار روئین تنی را بر
 روسے زمین تازہ ساختند۔ و از جنبش پیلان عریبہ گر، و غرش توپ خانہ چوں تند
 مردان پر جگر و گردان سراپا تہور بگردار مجنون اسیمہ سر مہر از جاں برداشتہ بے خودانہ
 یقیناے یک دگر پر دستند۔ تیغ در گرد چوں برق در میخ شعلہ نشانی کردہ زجت ہی
 بسیارے محرق گردانیدہ او خدنگ از خانہ کماں چوں مار فشا فشن کماں بر آمدہ پیش
 جاں گداز جہانے را در خاک و خون غلطانیدہ پیکان تیر مانند خرگان ہراز خونیں نگہاں در
 دل گرداں ناخن زدہ از چشم ندہ فوارہ خون کشاد۔ و سنان بہادران بگردار تعبساں
 بجاری دم دلاوران راہ بروہ جگر و وزی و جانستانی آغاز نہاد۔ بدیں رنگ بدیم تیغ

شعلہ بار و سنبلان آبدار کار پیکار سخت بالا گرفتہ ہنگامہ دریدین و بریدین و کو فتن و دو فتن
گرم تراز کورہ حد و گشت و از ہر دو طرف حسام و دو دم چل برق اندر سحاب و در گرد و نبرد
و خشیدہ پیایے بر فرق مرواں مے نشست۔

منظر

چو شکر بے شکر در آمیختند	قیامت ز گیتی برانگیختند
ز غریبین کو سب خالی دماغ	ز میں لرزہ افتاد در کوہ فراغ
ز بس بانگ کرنائے زہر شگفت	بدرید زہرہ یہ پچید ناف
شرارے کہ شمشیر دار افگند	تپش دروہ سنگ خار افگند

دریں ہنگام کہ روز در ساحت نیل نام از سمت اتر اس گذشتہ بزوال میل
نمود و جانبازان بکوب و اپنی علم حلاوت و اقبال براؤر اشته را دسترسال و داود و خاں
در روپ راج سنگھ راٹھور بر سلطان مراد بخش کہ مہمتہ شاہی راستحکم داشت حملہ ہائے
پیایے آورده بجزب خدنگ خار شگاف و سہام جگر دوز برداشتہ فوج را بہیم زند
انگاہ بقدم جبارت و جرات بکوب قلب تاختہ راؤ دسترسال و راجہ روپ راج
سنگھ باقیل سواری خاصہ شاہی جہاں پناہی خود را رسانیدہ پروانہ وار بر آتش
سوزان و غار زوہ در پیش آں شاہ سوار عرصہ جہاں بانی از آتش تیغ جانبازان قول اقبال
مشرق گردیدند و رستم خاں بساں رستم دستاں بر فوج میسرہ تاختہ سلطان محمد را کجلہ
اول متزلزل ساخت۔ و در اثناے کرد فر گلولہ تفنگ بہ بازو خوردہ زخمی گردید۔ چون دریافت
کہ بہیم قضا کلاش یا تمام رسانیدہ فی الفور از نیل فرود آمدہ کرننگ بادرتما زیران

۱۔ نیل نام۔ (ب) نیلگون نام + ۲۔ درجہ راٹھور۔ (ب) راٹھور +

کشیده سلطان سپهر شکوه را نزد پدر والا شکوه فرستاد و دل بر سفر ناگزیر نهاد و باد طرد
 مرد جان باز سرگذشته بر فوج اسلام خاں تاخته جان شیرویں نثار کرده حق جان نثاری و
 نمک خواری بجا آورد۔ اسلام خاں سرش جدا کرده بزریر سم سمند شاه فیروز بخت انداخت
 و خلیل اسد خاں که به هدایت عقل و ولایت بخت و خدمت حضرت شاه قومی طالع
 فیروز جنگ پنهان عهد و پیمان بندگی و اخلاص داشت با پانزده هزار سوار جوار پرگشتا
 دار بجائے خود ثبات قدم و زبیده اصلاً سر مو حرکت نہ کرد۔ بنا برین خواہی حضرت
 جہاں پناہی قطعاً میا شہر حرب نگشته بہا و دین نبر و طلب ناموس و دست را کہ بہ او
 بودند معطل داشت۔ و چون دارا شکوه بخلاف قاعده و اتان کار ترتیب افواج را بہ ہم
 زده از توپ خانہ گذشتہ پیش آمد و ریس وقت کلا فوج جو تبار و بر تبار ہر دو لشکر بہ ہم
 خوردہ بود و سرداران موکب ہراول و ارانی براہ عدم شتافتہ عرصہ مصافحہ میانیت
 غریب بر آوردہ ذوالفقار خاں ناظم موکب ہراول محفل اقبال وقت را مساعد یافتہ
 اسپ جلادت برانگیخت و کمال دلاوری و پرجگری بر قول دارا تاخت و بسیمت
 سناں بہ یمن پڑولی کندا و دین بہا و موکب جہاں ستان جوہر خود بردے پرور انداخت
 ہاں محرکہ محشر نمودن نیابیح خون بیان جہوں سمت سیلاب پذیرفت و دین ہنگام
 چرخ میتانی با دلیران حبش و ارانی بکین ستیز بر خاستہ بگردا و تکبوت و کمال مبتلا
 ساخت، و از حدت تموز حرارت با قطعے غایت بر جوہر ہوا مستولی گشتہ بسیارے
 از برادران و لشکر یانش بے سعی بہم دستاں تشنہ لب و نفسیدہ زبان لعلش گویاں
 بہ طرفت ہاں میدان نقد رواں بقالین الارواح و لا دم اللذات تسلیم نمودند۔

طہ (چ) پنهان + (پ) کپھان خدیو جہاں + بک (چ) حضرت جہاں پناہی + سگہ (۹) جوہر۔

۲۷
منظوم

باو ز جزا شد و آتش زہر سوخت چہائے زمین تا سپہر
 اختر بد ہر فلک گرم کیں گرم شدہ ہر فلک بر زمین
 تافتہ در گرمی خود آفتاب تابش او کرد چہاں را خراب
 خوں زرگ مرد ز بوں آمدہ خوسے شد از پوست بوں آمدہ

در عرصہ مصافت آثار یوم بقیۃ المرمن اخیرہ پدیدار شدہ عبرت افزائے اولوالالبصار گردیدہ
 در اثنا سئے چنین حال کہ ہنگامہ قتل و قتال از دم تیغ شعلہ بار برقی شمال گرم تراز بازار
 روز شمار بود شکر نصرت ربانی و جیوش قدرت سبحانی در صد و معاونت و اسلا و مبارز
 موکب اقبال حضرت جہاں پناہی آمدہ بنائے ہمت و استقلال اجناد دارانی کہ مثل
 از تاد کوہ البرز از صدہ صلابت غیبی متزلزل گردید و در چشم تماشاخی اصحاب بصیرت
 و بینائی ارتفاع اعلام غلبہ و اقتدار دارانی قریب الوقوع جلوہ کردہ بود خورشید قدرت
 الہی پر تو غیرت بر ساحت اختیار ویدہ وراں انداختہ قضیہ منعکس گشت افواج
 یکپارگی بہم بر آمدہ از ناموس گاہ مردی و مردانگی و میدان مردان رو تا فتنہ و در رعایت
 اضطراب و اضطراب راہ فرار سر کردہ عرصہ تا ورتا چشم بر ہم زنی بر دلاوران موکب اقبال
 فراخ ساختند۔

منظوم

پراگندگی در سپاہ اوقات ہزیمت در آرزوم خشاہ او فتاد
 سپہ چوں پراگندہ شد سوی جنگ فراخی در آمد بیدار تنگ

کس از خاصگان پیش دارا نبود کز و در دل کس مدارا نه بود

ستیزنده از تیغ سیماپ ریزد چو سیماپ کرده گمیزا گمیزد

و آنچه روز باد فتح و فیروزی از مہبت تا مید فلک فیروزہ قام بر شفق زنگار دولت و
 پیروزی شاہ قومی بخت ظفر روزی دریدن آغاز نهاد، کوس و کرتائے نصرت شاہ
 مظفر لوا بلند آوازہ گشتہ غلغلہ و ما النصر الامن عند بگویش نصرت نیوش بچیید
 دارا شکوہ دارائی گذاشتہ بآن شائستہ سریر فرمانروائی ایزدانی دستہ ہنسا بر
 فرزیں بند و منصوبہ بازی روزگار از سواری فیل بر اسپ بر آمدہ رخ از بساط دولت
 بگردانید۔ دو گہڑی روز باقی ماندہ کوکب بخت و ستارہ طالعش پس کوہ تکبوت و نکال
 زائل و غارب گشتہ گستہ عنان و شکستہ رکاب داخل اکیر آباد شدہ بآن چنان لشکر
 عظیم با تقضائے مشیت خداوند قدیم شکست غریب یافتہ بیک بارگی از فرار
 مندرگراست و اجلال و چار باش عزت و اقبال بر خاک دولت و نکال افتاد۔ این
 قصینہ غریب و حادثہ عجیب روز یکشنبہ بتاریخ ہفتم شہر رمضان المبارک سنہ یکہزار
 شصت و ہشت از ہجری در عرصہ روزگار نیز نگراست و وقوع پذیرفتہ عبرت
 افزاے اولوالباب گشت و حیرت انمائے خودوران و قیقہ سنج نکتہ یاب گردید۔

سنوح بعضے از وقائع عبرت بخش ارباب خسرو و وقوع

مکاتب فی مابین زمیندہ تاج و تخت جانیانی حضرت

سب قرانی و آن شاہ سوارِ مضار ملک کشانی و کشور

ستانی

چوں ہمیں غایاتِ ریائی و تائیداتِ آسمانی این چنینی فتح نامدار کہ در حوصلہ
 یسے دولتِ پایدار حضرت جہانپانی و تعقل و تصور اربابِ ہوش و آگاہی نمی
 پانچیر اندیشیان دولتِ ابدیایاں گردید۔ آنحضرت مشکرانہ عنایت سرشار
 یم رسانیدہ دران روزِ فیروزِ بخشش کہ نمونہ شبِ معراجِ غلو بہت حضرت
 جہاں پناہی بود از سرزمینے کہ منزل یارگاہ و اراشکوہ بود نزولِ جاہ و جلال فرمود
 گاہ و اسباب و اموال و اسپاں و شتران بسیار غنیمتِ مبارکان ظفر
 ید و ہمدراں روزِ تختِ فاخرہ خاں کہ از مصاحبانِ خاص و فدویانِ با اخلص
 بود و محمدابین خان خلعتِ الصدقِ معظم خاں و اعتقاد خاں بن آصف خاں موسوم
 خاں از اکبر آباد رفتہ با دراکب سعادت ملازمتِ اکسیرِ خاصیت و الافرستخار
 نیلماتِ مبارکہا دی بجا آوردند و دران شب کہ آبتن صبحِ دولتِ مراد
 سرست و نشاط و وطنظنہ مبارکہا دی و انبساط و اُرو و سے معلے بلندگشتہ در
 دامانِ روزگارِ چمپید روزی دیگر نبدگانِ حضرتِ عالی ازاں سرزمینِ ظفر
 چ فرمودہ شکار گاہِ عماد پور را بفر نزول و الارشک فرمائے طارم میناسخت
 جعفر خاں و فاضل خاں خانساہ و نامدار خاں ولد جعفر خاں و فیض اسد حسین
 دراحہ رگناٹھ و قاسم خاں و ملتفت خاں و ولد اصالت خاں و حو و نامدار خاں

خواجه سراسے و اسلام خاں المخاطبہ خدمت یار خاں کہ در قلعتہ اکبر آباد بودند و دیگر جمیع
 بندائے بادشاہی چہ امرائے بزرگ منصب و چہ منصب داران ریضہ کلہم اجمعین طوعاً
 و کرہاً بدرگاہ جہاں پناہ شتافتہ بشرت زمین بوس اقدس مفتخر و مہربانی گشتہ سرزندگی
 بجز اطاعت و انقیاد مد آورند و از پیش گاہ نوازش والا باضافہ یک سواری بہ بعضی دودہ
 پانزدہ سرافراز شدند۔ روز سوئم کوچ فرمودہ یارغ و ہرہ از فرزول والا ہمایوں روکشیں
 فرودس بریں و سپہر بوقلموں گردید۔ بندگان حضرت ظل سبحانی صاحب قرآن ثانی
 فرمان عنایت مشحون بخط خاصہ مبارک مرقوم گردانیدہ بدست فاضل خاں فرستادہ بزبان
 آن فاضل کامل پیام نیز حوالہ فرمود۔

مضمون نثر ہمایوں پیام عنایت مشحون آنکہ

چوں بمقتضائے مشیت ایزدیے چوں در میان آن قرۃ باصرۃ سلطنت و
 جہان بینی و قرۃ تاصیہ عظمت و کامرانی و شانزادۃ بلند اقبال صحبت بکدورت و طلال انجامید
 آنچه در پردہ غیب و حجاب تقدیر ستور بود بروئے بروز افتاد۔ ازاںجا کہ وہ فرمان
 قضا و قدر و ارادت خالق خیر و شر چون و چہ راستے بشر آمد غلط نیست انما ضعیفین ازل
 از متمات نشا خود شناسی و خدا دانی مست، یا ظہار امرے کہ کنوں الشراح خاطر و انبساط
 طبع اقدس بدان متعلق و منوط آمدہ بدلی توجہ والا ناگزیر شرف و وقوع پذیرفت، غرض
 از تبیین این مقولہ آنکہ تعاضلے باطن و متناسے خاطر بہ تماشائے جمال و لغائے فرحت
 انما سے آن فرزند ہوشمند بیدار خرد کہ چراغ ضیا و فروغ افروزے این دو دمان دولت اقبال

است بنیائے ست کہ حوصلہ تقریر و تحریر اندازہ آں را بر نئے تابد خاصہ کلاں درۃ المناج
 خلافت والائی در رثمتیں فریدہ زینت افزوز اکلیل فرمانروائی را بنا بر سعی سابقہ ازلی و ارادت
 پیشین روزگار و دلاز و زمان طویل با این ہمہ قریب مکان و مجال فریب نزول اتفاق منجبتاً و
 دبار پس ازاں چنان امراض متضادہ مشدیدہ کہ رشتہ امید توقف دریں نشاراہل سوز
 حوادث اندوز قطعاً مقصور و منقطع بود از شفاخانہ عنایت حکیم علی الاطلاق بقضائے
 اذام صنت فہولشفتیں بشریت گزارائے صحت کرامت وصول پذیرفتہ فی الحقیقت حیات
 تازہ و زندگی دوبارہ عطا گردید، التھاب نیران شوق و لواہج مشتیاق باعلی نہایت رسید
 یقین کہ عہدش قلبی و آرزوئے باطنی آں فرزند نیک اختر والا گوہر دریں باب از تاب
 غلیبان نشا بہجت بہ کیفیت طلبہ عزیز مصر بقائے بزرگ کنتخان خواہد بود زیادہ بریں
 حوصلہ طاقت بار انتظار را بر نئے تابد و پسندیدہ عالم استحسان آنست کہ آں آداب دین
 خود رسم شناس عقل بزدومی ہرچہ تا متر مرہم راحت برجاست ترصد نہادہ خاطر
 اقدس را بمشاہدہ جمال و لغائے فرحت افزائے خود فرحت آگین و مسرت امور سازد

مصراع

زود آسے دل تنگ مرا مونس جان باش

فاضل خاں فرمان عطوفت عنواں فرمان فرمائے جہاں را در خدمت شاہ جہاں سخت گیتی
 ستاں بردہ بقانون خرد خودہ واں ادائے پیغام نمودہ سخنان دل پسند و کلمات از جہند کہ
 ملائم وقت و مناسب حال بود بعرض والا رسانید۔ آں شاہ فرخندہ طالع خجستہ منتظر الطیب

سہ (ج) کہ حوصلہ تانے تابد۔ (د) بنیائے ست کہ آنا اندازہ حوصلہ تقریرہ بیان آں را بر نئے تابد

سہ (ج) طلب (د) طالب +

نفس و رغبتِ دل مستعد و مستقبل احرازِ سعادتِ بے بدل گشته و در جواب منشورِ والا
 عرض داشتے متفمن شکرِ عنایتِ بے اندازہ و سپاسِ مراحم و اشتفاقِ تازہ خدیوِ زمان
 و خداوندِ دوران و اظہارِ فراوانِ ارادت و اخلاص و اطاعت و اقیاد و تکاثرِ شوق و
 آرزو مندی با دراکِ سعادتِ زمیں بوس اشرفِ اقدس مرقومِ تلم عقیدتِ رقم گردانیہ
 آن خانِ خردمندِ کتہِ دل را خوش دل و سرور باز گردانید و حضرتِ ظلِ الہی پس از اطلاع
 بر مضمونِ عنایتِ ارادتِ مشحون و کیفیتِ حالِ سعادتِ مقرونِ آن گوہرِ یکتا و در مکتوب
 بحرِ عظمت و بختیاریِ بعایتِ خردمند و ممنون گشته ازین اہم بلطی تمام و مسرت
 لا کلامِ طبعِ اقدسِ ہمایوں راہ یافت۔ اما بعد از مراجعتِ آن خانِ خردمندِ منبعِ الشان
 و بعضی ازار سے بدیش و وفادارِ دشمن کہ از سیدِ باطنی و بد گوہری بہیود خود و ترقی دولت
 و جاہِ دوروزہ این عنایتِ سرارِ مصلحتِ دولتِ ولی نعمتِ مقدم گشته از بے نصیری و
 بد سیرتی چشمِ ظاہر میں از سعادتِ نثارِ جاوید و جهانِ مخلصِ پوشیدہ و شتند بنا بر اعراض
 فاسدہ خود هیچ غبارِ فتنہ و فساد گردیدہ بسخمانِ ناشائستہ و مقدماتِ مستقیمہ خاطرِ عاظمِ شاہ
 والا گوہرِ نسبتِ بخدیو پرور و شہنشاہِ ستودہ اخترِ متخیر ساختند و از راہِ ارادت و اخلاص
 باز داشتند در تحصیلِ سعادتِ حضورِ پر نورِ اقدسِ اسطیغِ بعایتِ متردد بکہ مستعد گردانیدند و در
 دیگر چون خلیفہِ خدائے اکبر از روسے عنایتِ بے غایتِ پارہ از جواہر و دیگر نفاس
 ہفت کشور بدستِ ہماں خانِ خرد و اتحادِ فرمودند۔ خانِ معز می الیہ پس از ادراکِ دولت
 زمیں بریں شاہِ والا گوہرِ صحبتِ را دید رنگِ دیگر برآمده و صورتِ حالِ طرزِ دیگر پیدا کردہ
 از گلِ این زمین رنگِ دوسے و دوشین ناپیدا است، و ساحتِ این باغِ از گل و ریاحین و قا
 و عہدِ معاشرتِ چندگانہ آن خانِ خردمندِ اسطر نظرِ سخنانِ دلپذیر و حکایاتِ دلنشین بار بارین

واضح و صحیح ساطعہ و وجیہات معقولہ و تمثیلات مقبولہ گنہ گنہ اندید و خواست کہ عشیقہ مراد را بکسوت قبول بیاراید و غنچہ مقصود و در چہ پستان اجابت تمنا از نسیم حصول بکشاید اصلاً را کسوت امید بشام نہ رسید و ازالہ ہمہ تدبیرات و تمہیدات فائدہ بر اصل غرض متفرغ نگشت لاجرم مخزن و ملول مراجعت نموده صورت مجلس از در خدمت اشرف اعلیٰ و محلے معروف داشت، حضرت صاحبقرانی با زخیل السد و فاضل خان را نزد آن نواب و ریاض خلافت و چانداری فرستادہ فرمان مزین بدست خط مبارک صحیح آں دو خان بموالمکان صادر فرمود۔

حاصل کلام افتخار خان گم غلام آنکہ

با وجود حقوق پرورش نماز و نعیم و تربیت و تلقین و تعلیم بہ نوازشات سبکدان و عنایات سبے پایان اختصاص بخشیدن بجناب بلند و میراتب ارجمند فاتر گردانیدن با ہمہ حقوق ابوسیت اولی الامر منکم کہ بقران شاہنشاہ علی الاطلاق اطاعت و امتثال حکم بالازم واجب و کلام ربانی و کتاب آسمانی بر آن ناطق اژان فرزند سعادت مند گذاراستہ مزایای حسن اعتقاد و مجموعہ دانش و سنیش خدا داد است و پیوستہ عمر گرامی را برضا جوئی و نیک نامی و حق شناسی و خدا نانی صرفت کردہ بسیار بعیدے نماید کہ قدر بہر بانی و رتبہ شوق و خواہش خاطر اقدس را بدریافت دیدار فرحت آثار خورشید ندانستہ بنابہر اغولے و اضلال صاحب اغراض فاسدہ چند پیمت

دو دشوندار بدماغے رسند بادشوندار بہ چوغے رسند

از احراز سعادت حضور بازا ایستند و بواسطہ دوستگامی مشتے بد تمیز بطینت مارا دشمن گام
 بر پسند و رخصت مارا در فرما فرمایان جہاں و اہل روزگار تجویز کرده از و خامت عاقبت
 نیندیشد۔ و برائے دوروزہ زندگی این سراسے حادثہ زائے شرمساری و خجالت ابد
 در پیش خدا و رسول بر خود ہموار و آسان گیرد۔ زینہارے فرزند بکارے جرات منمای
 کہ آخر منتج تداامت و پشیمانی گردد و تداامت سود نندہد۔

منظوم

سے خلفت از راہ مخالف بتاب	تیغ بقیگن کہ منہم آفتاب
گرد خود این نقش گزرتی بیت	سوسے خدا بین و مشو خود پرست
ور ز بد آموز شد این راہ پدید	گفتت بد آموز نباید شنید
گرچہ کنی دعوسے و نش و لیک	نیک بدانم کہ تدانی تو نیک
چوں تو شب روزاوب افزوں کنی	بے ادبی با چو منے چوں کنی
گرچہ جوانی ہمہ سزا نگیت	ایں نہ جوانی ست کہ دیوانگی ست
سے پسر ارچہ پسر محادر خوری	نیک ممکن با پدرای سروری
بر سر خوں گئے کہ ہم تو شہ	یاد نک کن کہ جب گد گوشت
خون منی و دل من مہر جوست	جوشش بسیار کن زیر پوست
گوش کن این گفت من و گفت کس	مشنو و شنو سخن این ست و بس

چوں آل و دو خان عالی شان بدر دولت خانہ شاہ فلک مکان قارئہ گردید و خلیل احمد
 خان ازا سجا کہ پنہاں سر خوش نشا رہوا خواہی بود رخصت با نہ یافتہ یا بلاغ پیغام و ایصال

فرمان مامور گشت، و قاضی خاں بنا بر مزید اخلاص و غیر سگالی فرمان فرمائے جہاں از سعادت
 حضور پڑے نود محروم و مہجور بودہ قرین حرمان بیرون ماند و تحلیل الدخان مخالف آداب
 حق شناساں و مبائن آئین تک خوالاں قدم بر مسکرتے و فانی و منہج بے حقیقی سپرہ
 بیشتر ہیج غبار فتنہ و شر گشت و شاہ جواں نخت و حجم چاہ را بر آں داشت کہ اصلا سخن
 حضرت ظل الہی را بسمع اجابت اصغار فرمودہ فتح غزیمت ملازمت نمودہ در جواب
 آن حضرت معروض داشت کہ من از بے توجہی حضرت امین نیستم سے ترسم کہ مبادا
 در ہنگام اوراک شرف ملازمت اقدس بندگان عالی قصد من فرمائند انکاء تحلیل الدخان را
 بموجب راہ منونی و صلاح خودش در نظر ظاہر بیناں چشم بند گاہ داشتہ قاضی خاں
 بر خصت آن طرف احتیاط یافت، او بملازمت اقدس مشتافہ کیفیت حال
 معروض داشت، و فرمان فرمائے جہاں آراے از ناسازی روزگار و بے مددی چرخ
 ستمگار از ہر فرزند و لبند مایوس و دل تنگ گردید و از ملاحظہ ناہنجارے حق نا آشنا
 چند کہ حق تربیت و تک سالہائے دراز نا بود ساختہ در صد دایڈے و آزار آن خسرت
 حجم اقتدار بودند بانسداد ایوایب قلعه و استعداد در بانست تخصیص و استحکام برج و
 بارہ در غایت مراتب یہ تیقظ و احتیاط اشارہ فرمودند، و بعضے از بندائے بادشاہی
 کہ بظاہر در طریق جانفشانی و ہوا خراہی نگاہ پوسے نمودند بمحافظت ایوایب قلعه مامور
 گشتہ شرائط حراست و ہوشیاری بتقدیم رسانیدند۔ چوں پرتو آگاہی بندگان

سلہ (ا) بودہ - (ب) بود + سلہ (ج) فتح غزیمت ملازمت نمودہ - (د) دور کردن نیست

فتح غزیمت ملازمت نمودند + سلہ (ج) او - (د) کہ + سلہ (ج) و از ملاحظہ ناہنجارے حق نا

شناسے چند - (ب) ملاحظہ ناہنجارے حق شناسے ہر چند +

حضرت جہاں پناہی بریں تفسیہ تانفت ذوالفقارخان و بہادرخان بمحاصرہ قلعہ مامور
گشتہ با فوجی از مبارزان کار طلب بہ ہنگام شب پساتے قلعہ رسیدہ کہ و فرآواز کرد
اباواسطہ متانت آن حصار دزین و حصانت آن حصین حصین با این بہرہ و دی صورت
فتت باح در مرات خیال بہادران جلوہ نہ کردہ و سرداران با بعضی از لشکریاں بجوابی
قلعہ در پناہ جدار و اشجار قرار گرفتہ از طرفین صحبت توپ و تفنگ در میان آمد و اشتعال
آلات حربت و جنگ بوقوع انجامید۔ سرداران و تفنگچیوں پیادہ اندرون حصار قدم
اخلاص بر زمین جان سپاری فشرودہ کما نیبغی بہ مانعت و مدافعت پر خستند و
بجانب فشانے و جان ستانی ہمت گماشتند۔ اما اکثرے از امرائے کلاں و منصب داران
از غایت بزدلی تا پ محاصرہ نیادودہ ہم از روز نخست بہ پناہ استہام تقایاں کہ از راہ
در سچہ آب وریا بانگروں سے آوردند از قلعہ بدر رفتہ سر خود پیش گرفتند و حق تک
و تربیت سالہائے دراز بادشاہی معدوم انگاشتند و اپردنا سپاسی دادند چون
آن قلعہ از آسیب نقب و یورش موصول بود مبارزان موکب شاہی روز دیگر خود را پناہ
جلادت بدروازہ خضری رسانیدند ^۱ پناہ کہ آب از ان طرف بدرون قلعہ سے بردند
مسدود و ساختند لاجرم کار محصوران بجز گراتید و بہ نظر را انجامید۔ و شدگان عالی حضرت
خاقانی بریں حادثہ وقوف یافتہ خان اخلاص کیش ارادت پرست فاضل خان
را بار دیگر بملازمت شاہ بلند اقبال بیدار خستہ فرستاد و فرمائے بخلاف
بقلم در آورد

۱۰ (ج) در پناہ + ۱۱ (د) استہام + ۱۲ (ب) رسانیدند +

۱۳ (و) خان +

مضمونِ فرمانِ آنکہ

ملک الملک تعالیٰ شانہ کہ ملککش از تغیر زوال مصون ست کو کبہ اقبالِ فرزند
 برومند قوی طالع را چون کو کب فرورغ بخش شبستان دولت و ضیاء افزائے ساحت
 جہاں دارا۔ از کجیازی سپہریزنگ ساز و تا سازی روزگار شہیدہ یازہ امرے کہ صلا
 بحیاطہ تصور و حوصلہ تعقل در نئے آید بعین الیقین مشاہدہ افتاد آن فرزند اقبال مند طالع بلند
 یکبارگی ہر فرزند ہی بریدہ بر آتش شوق کہ در کافون درون اقدس سمت التہاب پذیرفتہ
 نظرے نیفکنندہ و چشم از حقوق ابویت و تربیت عمری پوشیدہ مارا دشمن کام پسندیدہ
 و ایذا آزار مارا کہ موجب بدنامی دنیا و مورث نامی عقیبتی ست سہل و آسان انگاشتہ
 از باز پرس روز شمار غافل و بے خبر افتادہ۔ اما در یوم یقوم الحساب ازین جرات از نگاہ
 حق شکنی چہ جواب خواہند داد۔

منظوم

پیشیں کہ گویم ز خودت شرم با	کز آپے خونِ خردم اندر فساد
بندہ کہ باشاہ بود کیسند جو	خلق چہ گوئند تو ہم خود بگو
وز تو در قلب من آمد غیبا	ہم تو شوی در بُرخ خود شرمسا
باش بکام کہ بکام تو ام	زندہ کہ نازندہ بنسام تو ام
بہر خدا صورتِ خویشتم نسا	روے مگردان و بترس از خدا

سلا (ج) وز تو در قلب من آمد غبار۔ (ب) وز تو در قلب من آمد غبار + سلا (ج) زندہ و نازندہ۔

(ب) زندہ کہ نازندہ +

لائق آن است که آن قره باصره دولت و دارائی برصفت شکنی و کشور کشائی خود مغرور نبوده تکیه
 و اعتماد بر سازگاری زمانه و رفاقت روزگار نکند که چرخ نیزنگ و جهان دوزنگ هملاً
 اعتماد و رانندگی و ازین پیمان شکن بد عهد قطعاً و قانیاید درین صورت شائسته خرد آن است
 که کارے که موجب و مبن و فتور این دوران عالی شان گردد و ازار تکاب این اجتناب
 واجب شمرده ب حفظ ناموس سلطنت چندین ساله ماکه طنطنه عظمت و شکوه و مکننت اقتدا
 این دولت در ساحت زمین و زمان چسپیده سائر فرمانده و ایان روسے زمین از ان شمایے
 مے گرفتند کوشیده آنچه از فرزندان قابل توقع باشد بظهور آرد که نام نیک و اسم قابلیت
 آن نوباوہ گلشن جاہ و جلال در صحیفه روزگار و صفه لیل و نهار ثابت و پایدار بماند
 آن سند آراسے خلافت و جهان بینی پس از اطلاع بر معنن منشور غایت مهربانی
 آداب ادب و مراسم خلاص کما نیستی مرغی دشتنه زبان گوهر بیان بی پاسخ بکشاد
 و گفت

بشد الحمد و المنته که این نیازمند درگاه الهی بے مثل و مانند از بد و اہتر از روح
 عقل و تیزالی اللان با اندازه اسکان بشری و طاقت انسانی و تمہید قواعد ارادت و اعتقاد
 و در تشیید بیانی صدق و سدا و خود را مقصر ساخته و از ضبط سررشته استرضائے خاطر
 ہمایلی کوشیدہ و از صراط مستقیم عبودیت و جان فشانی استخواف جائز نداشتنہ و نمیداد
 و در راه بندگی و عقیدت ثابت و راسخ است لیکن از عمر این مقدمات کہ بنا بر ارادت
 ازلی و شینت لم یزلی در میان آمدہ بمقتضائے طبیعت بشری مغلوب و اہمہ و ہراس
 شسته جرأت آن نمائندہ کہ با لمینان قلب و جمعیت باطن غایم احراز سعادت حضور پر نور
 تواند شد و الا آرزوے خاطر نیان اثر این ستمند سرا پا ارادت و اخلاص بنیل دولت ابد

انفکام ستر سپهر التیام زیادہ ازان ست کہ حوصلہ تقریر و تبیین اس را بر تابد و زیبا
از شکر عنایات شمر سارا و مراحم و اشتقاق بے شمار اقدس قاصر۔ اگر آئین مرید نوازی مرعی
فرمودہ حکم والا بشرت نفاذ رسانند کہ بعضی از مردم این مرید نخست قبلہ بار یافتہ بجائے
جمعے ملازمان سرکار عالم مدار کہ بحافظت روپ کوٹ و مداعل نامورانہ قرار گیرند و از پیش
گاہ عنایت خسروی سحر است ابواب قلعی اقیاز و اختصاص یابند۔ این فدوی جان سپا
بجمع خاطر و سکون باطن و اطمینان دل بجنور اقدس رسیدہ سعادت زمین بوس اقدس
اشرف حاصل نماید و زبان عقیقت بیان بعد تفسیرات بکشاید، غایت مرید نوازی خواهد
بود +

بندگان عالی حضرت خاقانی براقتضائے وقت و فرمان قضا بر این معنی رنا دادہ حکم
فرمود کہ بندگان بادشاہی یکسر از قلعہ بیرون رفتہ ابواب بروئے اولیائے دولت
روز افزون شاہی مفتوح گردانند۔ پر چند این معنی از مصلحت دولت و در بود فرمانبران امثال
مشال و ایتمار ملازم الاتباع ہمایوں مستحکم شناختہ از حصار بیرون شناختند و ابواب دولت
بر روئے بندگان شاہی چہاں چہاں باز داشتند ہر سپہر کرامت و سروری سلطان محمد با
ذوالفقار خاں و شیخ نیرو بہادر خاں و اسلام خاں بموجب فرمان والا تباریح روز جمعہ یازدہم
شہر رمضان المبارک سنہ داخل قلعہ شدند۔ در وہ قلعہ و بروج را بضمبط خود در آورند
جمعہ از معتدیان راجا بجا بخت محافظت و حرمت باز داشتند انگاہ سلطان محمد باسلام
بجنور اقدس اشرف آمدہ یاد رک سعادت ملازمت ہمایوں استعسا دیافت و بگورنش و
زمین بوس و تسلیمات عبودیت سمات سر افتخار بر اقراشت و بندگان اعلیٰ حضرت باں

نورس نہال آبسالی جہانبانی جمہر مرصع عنایت فرمودند اور وزیر دیگر نواب قدسی القاب
فلک احتجاب بادشاہزادہ جہاں و جہانبانی بیگم صاحبہ را نزد آن مستدار سے انجمن جاہ
وجلال و متکلی الہک دولت و اقبال یعنی شاہ جمہ جاہ فرستادہ پیغامے نبرہانی آن خورشید
فلک عظمت و کرامت و گوہر سحر عصمت و جلالت حوالہ فرمودند چوں حضرت از ستر معلیٰ
بداں جا تشریف برد و خیر قرب الوصول علیہ العالیہ بسبح والا شاہی فلک قدر رسید بخلافت
قاعدہ معہودہ و قانون ستمہ مراسم استقبال و مشرطاعزاز و اکرام و آداب ادب و احترام
اصلاً رعایت نیافتہ اشارت عالی در بارہ نخصت بار باندریں سرد قات اقبال یہ نفاذ
رسید و آن مہر سحر عظمت و ذکا نزل فرمودہ باندریں شکوئے دولت تشریف برد و شاہ
والاجاہ در حرم سرستے ہمایوں باں کریمہ دو دمان سلطنت و جہانبانی بائین شاکستہ ملاقات
کردہ برستہ عزت و کرامت اجلاس داد۔ پس آن عقیقہ تقدس نژاد زباں یاد لمئے
پیام پدر بزرگوار کشارد تخت از تفقدات و توجہات حضرت ظل سبحانی نسبت بہ برادر
کامگار و مراتب اشتیاق و خواہش خاطر بلقائے فرحت افزائے آن جناب ظاہر ساختہ
انگاہ سرکلادہ بمقصود و اگر وہ فرمودند کہ مرضی خاطر واقفنا سے باطن اشرف اقدس حضرت
ظل سبحانی بدیں معنی متعلق گشتہ کہ ولایت پنجاب و مملکتی کہ بدان منسلح واقع شدہ بہ دار
شکوہ عنایت فرمائند و گجرات بدستور با براد بخش اختصاص یابد و ولایت بنگالہ بہ شاہ
شجاع مسلم باشد و مملکت دکن بہ سلطان محمد تعلق گیرد و منصب اناسے ولایت ہمدیون
و خطاب ستر ظاہر بلند اقبال کل ممالک محروسہ ما در اسے ولایت مقسومہ مذکورہ بشاہ والا قدر

۱۰۰ (۱) بیگم صاحبہ + دب (۲) بیگ صاحبہ + ۱۰۰ (۳) فرمودند + ۱۰۰ (۴) برد +

۱۰۰ (۵) اجلاس - دب (۶) اجلاس +

مبارک از رانی گروہ مناسب آنست کہ امتثال حکم و استرضائے خاطر اشرف اقدس را موجب حصول سعادت کونین و وصول تارپ نشاتین و استند بدین امر کہ دولت درین در زمین آن مضمراست رضا دهند و قدر این عنایت سترگ و نوازشش بزرگ مستناختہ در شکر این مویبت عظمیٰ و عطیہ کبریا سر پائسیم و رضا باشند و مقالات فاسدہ و سخنان بیہودہ ارباب غرض بسج اجابت اصغانہ فرمودہ بے دفعہ تہ دو عازم احراز سعادت و تقبیل اناہل فیاض شہنشاہ مخلص نواز گردند کہ بے مشائبہ شہمہ فائکہ ریب موجب رضا و خوشنودی خدائے عزوجل و رسول اجل صلوات اللہ و سلامہ علیہ در زمین این متحقق است و بندگان حضرت را کہ شوق و آرزو مندی بلفاسلے راحت افزای مبارک زیادہ بر آنچه در حوصلہ تقریر و قالب تبیین گنجائش وارد بہر چہ زود تہ بیدار فیض آتمار خود مستیج و مسرور سازند اوستے و فاضل خواہد بود +

بندگان حضرت جہاں پناہی از اقبال این معنی پہلو تہی کردند، و از خصومت و عناد و راستگوہ شکایت فرمودند و گفت تا مقدمہ او فیصل زیادہ حصول سعادت حضور اشرف تعذت تمام دارد و دریں باب جرات نئے توں کرد و حضرت عنمت قباب قرین حزن و اندوہ مراجعت فرمودہ صورت با جہاد خدمت اشرف اعلیٰ مکشوف گردانید و ازین مکر کلاست مال کلام و سآست تمام بخاطر ہمایون آن خسرو عالی مقام باہ یافت و روز سوم بعد از گفت و شنید بسیار خاطر مبارک حضرت جہاں پناہی برائے احراز سعادت ملازمت اقدس و تحصیل دولت زمین بوس حضور پرنور و تکمیل مراسم استرضاء و خوشنودی خاطر مقدس قرار گرفتہ بدین عزم صواب از منزل دل کشائے بارغ و ہرہ بدولت و اقبال سوار

شدند ازانجا کہ شہیت ایزدی و ارادتِ خدائے عزوجل بامردیگر متعلق شدہ بود کارکنان
کارخانہ قضا و قدر بخلاف تقاضائے قلبِ خلاق شائے بس عبرت اقرار پر وہ خفا
نمزداشتند این رائے صواب آگین سمت انقلاب گرفت، و این عزیمت سعادت
قریں صورت نسخ پذیرفت، و بجز و توجہ والا گہر از دولت خانہ معلی سوار شدہ عثمان سمنہ
اقبال سبک فرمودند شائستہ خاں امیر الامراء و شیخ میر از پیش رسیدہ معروضہ داشتند
کہ تصیم این عزیمت و تمیم این ارادت از پیرایہ تصدیق خود مصلحت شناس وزیر تجویز عقل
صواب اندیش معراست و خیر اندیشان تمام اخلاص و فدویان عقیدت کیش را از تصور
این امر دور از کار جان در قالب نماندہ و ہمہ بہ ہم خاک تحیر و نشیب فکر فرود شدند خدا را
بر جان فدویان بے ریائے خود ترحم فرمودہ از امضائے این عزیمت مصلحت دشمن احتیاج
و احتراز فرمانند و دسے بدولت پیرامون این مقدمہ برآیند کہ ہر گاہ کام بخش حقیقی زمام
دولت و عثمان سلطنت را بقصد اقتدار و کف اختیار اولیائے دولت بے زوال تفویض
فرمودہ باشد و ملازمان سرکار فیض آثار قلعہ را بظبط خود در آورند و بندگان اعلیٰ حضرت را
در کل سررشتہ اختیار از دست در شدہ بقید دولت خواہاں درآمدہ و اثر سے از مخالفان
درون قلعہ پیدائیت، چہ برس و مہشتہ کہ عبت و بے باعث ضرور در جائے کہ مطلقہ
خطر و ملاحظہ فتنہ و شر باشد تشریف فرمائند +

ازیں اقوال نمرہ مقربان خیر گالان کہ بحسب ظاہر بینی بصلاح و صواب بود ترداد
تمام در خاطر ہمایون پدید آمدہ از ہماں جا عثمان بارگیر دولت کشیدہ
دریں اثنا کہ آن حضرت کے سمع ہمایون بر سخنان دولت گالان درشتہ متردد بودند

تایرون حساب رسیدہ فرمائے کہ بندگان اعلیٰ حضرت بخط مبارک بداراشکوہ نوشتہ از
 روسے اعتماد بحال احتمال و احتیاط بدو حوالہ فرمودہ بودند کہ اصلاً احد سے راہیں راز و قوف
 ندادہ خود را بخنان باد شبگیر بدار الخلافت شاہجہاں آباد بداراشکوہ رسانیدہ جواب بیارو
 بہ نظر انور چہا پناہی در آورد +

خلاصہ مضمون فیج مان آنکہ

داراشکوہ لشکر خود را جمع کر وہ در شاہجہاں آباد ثبات قدم ورزدا و در آن جا خستہ
 و لشکر ثبت دارو، وزینہار او از انجا پیشتر نگذرد کہ مابعد ولت درین جا ہم را مفصل مائیم۔
 این فرمان مصدق و مصداق اقوال خیر خواہان آمدہ راستے زمین نیک سکالان دولت
 ابد قرین نزد شاہ جم تمکین و درجہ استحسان و جائزہ تحسین یافت و کمال توجہ ظاہر و باطن
 اعلیٰ حضرت بحال داراشکوہ موجب بخش خاطر خلیفہ شاہ کشور گیر شدہ و فرسخ آن عزیمت فرمود
 از پیش دروازہ گذشتہ در حویلی داراشکوہ نزول جاہ جلال نمودند و سلطان محمد الاشراف
 عالی تمامی کار خانجات یاد شاہی را از خزائن و دفائن و مرصع آلات و جواہر وغیرہ بقینہ
 در آوردہ مختوم گردانید۔ و بندگان اعلیٰ حضرت بنا بر تقدیر رب قیدی بے اختیار مطلق شدہ
 از درجہ اعتبار و اقتدار ساقط و لایط گردید۔ ازاں پس از حرم سرک والا و مشکوئے
 معلیٰ مجال حرکت و خروج نیافت، و محرمان دیوان قضایں قضیہ عبرت افزائے جہاں را
 بتاریخ بیست و یکم رمضان المبارک سنہ نویسنده در سیاہہ نیل و نہایت ثبت گردانیدہ

سنہ ۱۱۰۱ چیلہ۔ (ب) حساب + سنہ (ج) بہ نظر انور چہا پناہی در آورد + سنہ (د) لشکر خود را جمع کر وہ در شاہجہاں

آباد + سنہ تقدیر رب قیدی بے اختیار مطلق۔ (ب) تقدیرات ربانی بر بے اختیار و مطلق +

سررشته این شمار در جریدہ روزگار مضبوط ساختند۔ و خود دقیقہ رنج سعی زابجہت تارنخ
 این سانحہ غریب و حیرت آتما و اعتبار و یا اولی الالبصار برتختہ بلہیت رقم زد +

ارتفاعِ رایاتِ اقبالِ بجزیمِ استیصالِ داراشکوہ و شتافتن
 آن جناب بصوبہ پنجاب گرفتاری سلطانِ ادیش و دیگر سوانح

دولت افزا

چوں ہم بندگانِ اعلیٰ حضرت ہو جسے کہ حامدِ حقانی نگار بہ تبیانِ آن پروا خست
 فیصل یافتہ قلعہ کبر آباد بانزاسن و ذمان سن سحر بندگانِ حضرت جہاں پناہی گشت۔ و کل
 بیوتات و کارخانہ جاتِ بادشاہی بقبضہ اولیائے دولت روز افزون حضرت شاہی ہو آمد
 مسامح جاہ جلال رسید کہ دزاراشکوہ در شاہ جہاں آباد طرح اقامت انداختہ بفراسم آوردن
 سپاہ پرانندہ و لشکر متفرق شدہ خود بہت سے گمارد و فیصل دادن ہم آن جناب
 و بانجام رسانیدن کارنیم تماش بقتضای مصلحت دولت از واجبات شمرده ہمگی نہ
 روز در حویلی داراشکوہ توقف فرمودہ فی الجملہ بتنسیق و نظام ہم کبر آباد توجہ والا مبذول
 داشتہ ذوالفقار خان را بجانظمت اعلیٰ حضرت و حراست قلعہ تعیین نموده و سلام خان
 بصوبہ داری کبر آباد اقیان یافتہ بدین عنایت کبرے سرستخار بر فراشت و بادشاہزادہ

۱۱۰ شتافتن آن جناب + ۱۱۱ شہ ۱۱۱ مسو بندگان حضرت جہاں پناہی گشت۔ (ب) بندگان حضرت

جہاں پناہی مسو گشت + ۱۱۱ بر فراشت۔ (ب) پروا خست +

جہاں سلطان محمد نیز بنا بر مصلحت ملک فارسی بموجب فرمان واجب الامران در اکبر آباد
 رحل اقامت انگند و حویلی دارا شکوہ بجهت نزول آن جناب تعلق یافت اور روز
 دوشنبہ ۲۴ رمضان سنہ الیہ دولت یار بعزم استیصال دارا شکوہ در غایت شان و
 شوکت از مستقر الخلافت کوچ فرمودہ بجانب دارالخلافت شاہجہاں آباد ریاست نصرت
 آیات مرتفع ساخت اور فرزند نخست گند سامی مجسک اقبال گشتہ خود بدولت و کرامت
 در عمارت پادشاہی نزول فرمود۔ دریں منزل بعرض باریانندگان محفل والا رسید کہ سلطان
 مراد بخش از اکبر آباد کوچ نکویدہ از طریق رفاقت پہلو تہی ساخت و جمعے از ملازمان پادشاہی
 مثل امیر امیر علی مردان خان امیر الامرا وغیرہ ملازمت آن جناب اختیار کردہ در سلک
 ملازمانش انتظام یافتند۔ و چون بموجب مناصب رادہ بیست و دوہ پانزودہ مقرر کردہ
 جمعے کہ بدان جناب رجوع سے آرند رعایت کلی سے فرمایند قریب بیست ہزار سوا
 در ظل رایش فراہم آمدہ، روز بروز مردم صورت بین ظاہر پرست کہ از سر منزل معنی ر
 حقیقت چندیں مرحلہ دور افتادہ اند بواسطہ طمع منصب و چشم رعایت ازار و وسعے
 سعی گیہاں خدیو جدا شدہ بآن جناب پیوندند و جمعیت سپاہش آنا فناست از دیار
 سے پذیرفت۔ آن حضرت وقوع این معنی را مبایع مصلحت دولت و موجب تحلیل
 بتائے کار سے کہ پیش نہاد بہت والا بود دانستہ بفکر ہمیش در افتادند۔ کس نزد
 آن جناب فرستادہ سبب تخالف و انحراف از طریق رفاقت و صراط مستقیم ^{نفت}
 استفسار فرمود، آن جناب اظہار نادانی خود و پریشانی حال سپاہ نمود۔ لاجرم آن حضرت

۱۵۰۰ ملک داری بموجب + سکہ (چم) در روز دوشنبہ ۲۴ رمضان - ذی (روز) دوشنبہ

رمضان ۱۰۰۰ +